

ВИМОГИ ГПК УКРАЇНИ, ПОРУШЕННЯ ЯКИХ СТАЛО ПІДСТАВОЮ ДЛЯ СКАСУВАННЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ

- Щодо необґрунтованої відмови у видачі судового наказу з підстав відсутності у боржника електронного кабінету та посилання на неможливість виготовлення судом і надіслання боржникові одночасно з копією судового наказу копії заяви стягувача та доданих до неї документів;
- Щодо помилкової відмови у прийнятті заяви про зміну предмета позову;
- Щодо неприпустимості повернення судом першої інстанції з державного бюджету 50 відсотків судового збору, сплаченого за подання апеляційної та касаційної скарги, у разі затвердження мирової угоди судом першої інстанції;
- Щодо обґрунтованості застосування заходу забезпечення позову у вигляді заборони вчинення будь-яких реєстраційних дій щодо об'єкта нерухомого майна у справі про витребування нежитлових приміщень у недобросовісного набувача.

Щодо необґрунтованої відмови у видачі судового наказу з підстав відсутності у боржника електронного кабінету та посилання на неможливість виготовлення судом і надіслання боржникові одночасно з копією судового наказу копії заяви стягувача та доданих до неї документів

Постанова СхАГС від 06.01.2026 у справі №922/4260/25
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/133110801>

Суд дійшов висновку про відмову у видачі судового наказу на підставі пункту 1 частини 1 статті 152 ГПК: заяву подано з порушеннями вимог статті 150 цього Кодексу.

Скасовуючи ухвалу суду першої інстанції про відмову у видачі судового наказу, апеляційним судом зазначено про те, що **відсутність у боржника електронного кабінету не є порушенням вимог статті 150 ГПК України з боку заявника**. Заявник подав заяву та всі докази в порядку та формі, встановленій законом; відсутність електронного кабінету у боржника не може бути підставою для відмови у видачі судового наказу.

Положення статті 150 ГПК України не містять вимоги щодо додавання до заяви по видачу судового наказу копії самої заяви та копій усіх додатків для надсилання боржнику. Натомість, господарське процесуальне законодавство передбачає можливість подання такої заяви в електронній формі через електронний кабінет. Вказане право було реалізоване АТ "Перший український міжнародний банк". І очевидно, що **відсутність у боржника – ФОП-1 електронного кабінету не може ставити у залежність форму звернення** (в електронному чи паперовому вигляді) з відповідною заявою **іншої сторони**.

Судовою колегією зазначено, що при подачі заяви в електронній формі через підсистему Електронний суд всі документи знаходяться в електронній справі. **Обов'язок суду надіслати боржнику копію заяви та додатків у разі відсутності у нього електронного кабінету може бути реалізований шляхом надсилання паперової копії, яку суд має право виготовити з матеріалів електронної справи, що не суперечить Господарському процесуальному кодексу України**.

Висновок суду першої інстанції про те, що він позбавлений можливості надіслати документи і не може самостійно виготовити копії є формальним і порушує право заявника на судовий захист, оскільки фактично перекладає на заявника обов'язок звертатись виключно в паперовій формі із доданими до заяви про видачу судового наказу копій цієї заяви та доданих до неї документів, що не відповідає положенням ГПК України.

Щодо помилкової відмови у прийнятті заяви про зміну предмета позову

Постанова СхАГС від 16.12.2025 у справі №922/240/22
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/132607615>

Відмовляючи у прийнятті заяви про зміну предмета позову, судом зазначено, що в цій заяві фактично заявлені нові вимоги, які стосуються скасування рішення приватного нотаріуса та державної реєстрації права власності. Нові вимоги одночасно обґрунтовані новими підставами позову, а саме: обставиною прийняття нотаріусом рішення про закриття розділу державного реєстру речових прав на нерухоме майно у зв'язку з поділом об'єкта нерухомого майна. Такі вимоги ґрунтуються на інших доказах, що не були додані до первісного позову, та за своєю суттю є змінами фактичних підстав позову. Тобто, в заяві про зміну предмета позову прокурором одночасно змінено як предмет, так і підстави позову, що за своєю суттю є новим позовом.

Скасовуючи ухвалу суду першої інстанції, апеляційним судом зазначено про те, що у постанові Великої Палати Верховного Суду від 25.06.2019 у справі №924/1473/15 вказано, що зміна предмета позову означає зміну вимоги, з якою позивач звернувся до відповідача, а зміна підстав позову - це зміна обставин, на яких ґрунтується вимога позивача. Одночасна зміна і предмета, і підстав позову не допускається. **Не вважаються зміною підстав позову доповнення його новими обставинами при збереженні в ньому первісних обставин та зміна посилання на норми матеріального чи процесуального права.**

Зміна предмета позову можлива, зокрема у такі способи: **1) заміна одних позовних вимог іншими; 2) доповнення позовних вимог новими; 3) вилучення деяких із позовних вимог; 4) пред'явлення цих вимог іншому відповідачу в межах спірних правовідносин** (висновки Верховного Суду, сформульовані в постанові від 04.04.2024 у справі №914/1027/19).

Велика Палата Верховного Суду у постанові від 24.04.2024 у справі № 657/1024/16-ц зробила висновок, зокрема про те, що заяву про зміну предмета або підстав позову можна вважати новим позовом у разі, якщо в ній зазначена самостійна матеріально-правова вимога (або вимоги) та одночасно на її обґрунтування наведені інші обставини (фактичні підстави) і норми права (юридичні підстави), які позивач первісно не визначив підставою позову, та які у своїй сукупності дають особі право на звернення до суду з позовними вимогами.

Колегією суддів зазначено, що **за змістом первісно поданої позовної заяви**, прокурором, зокрема, **було заявлено вимоги про:**

- визнання незаконним та скасування пункту 3 додатку до рішення 18 сесії Харківської міської ради 7 скликання “Про відчуження об'єктів комунальної власності територіальної громади м. Харкова” від 21.02.2018 № 1008/18;
- визнання недійсним договору купівлі-продажу нежитлових приміщень від 28.11.2018 № 5655-В-С;
- зобов'язання ТОВ "Експерт-Сервіс" повернути Харківській міській територіальній громаді нежитлову будівлю.

24.10.2025 прокурором подана заява про зміну предмета позову, в якій резолютивну частину позовної заяви викладено у такій редакції:

-скасувати рішення приватного нотаріуса №80165388 від 31.07.2025 на підставі якого здійснено поділ об'єкта нерухомого майна та внесено запис про закриття розділу внаслідок поділу об'єкта нерухомого майна;

-скасувати державну реєстрацію права власності ТОВ "Експерт-сервіс" на об'єкт нерухомого майна, на підставі рішення приватного нотаріуса про державну реєстрацію прав та їх обтяжень №80165388 від 31.07.2025;

-скасувати державну реєстрацію права власності ТОВ "Експерт-сервіс" на об'єкт нерухомого майна, на підставі рішення приватного нотаріуса про державну реєстрацію прав та їх обтяжень №80165085 від 31.07.2025;

-скасувати державну реєстрацію права власності ТОВ "Експерт-сервіс" на об'єкт нерухомого майна, на підставі рішення приватного нотаріуса про державну реєстрацію прав та їх обтяжень №80165242 від 31.07.2025;

-визнати недійсним договір купівлі-продажу нежитлових приміщень від 28.11.2018 № 5655-В-С;

-зобов'язати ТОВ "Експерт-Сервіс" повернути Харківській міській територіальній громаді нежитлову будівлю.

Судом апеляційної інстанції зазначено, що за змістом заяви про зміну предмета позову, підстави позовних вимог залишились без змін - неправомірне, за доводами прокурора, набуття ТОВ "Експерт-Сервіс" права приватної власності за договором купівлі-продажу №5655-В-С нежитлових приміщень від 28.11.2018 № 5655-В-С, укладеного з Харківською міською радою.

Також, колегією суддів враховано, що обставини наведені прокурором в обґрунтування заяви про зміну предмета позову, виникли після звернення прокурора із позовом, зокрема у липні 2025 року, тоді як позов було подано у січні 2022 року, і вони не змінюють визначені первісно основні фактичні підстави позову, а лише доповнюють їх.

За таких обставин, судова колегія вважала слушними твердження апелянта про те, що відповідачем здійснено поділ нежитлової будівлі без зміни конфігурацій, в зв'язку з чим останнє набуло нових індивідуальних ознак. Юридичні підстави набуття ТОВ "Експерт-сервіс" щодо нього права приватної власності – договір купівлі-продажу нежитлових приміщень № 5655-В-С від 28.11.2018, залишились незмінними. **Отже, наявна одна спільна підстава - неправомірність приватизації спірного майна та юридичні підстави набуття права власності на це майно, які покладено в основу, як первісної редакції позову, так і в основу заяви про зміну предмета позову.**

Апеляційний суд вказав, що суд першої інстанції, в порушення норм процесуального права, дійшов помилкового висновку про те, що в заяві про зміну предмета позову одночасно змінено як предмет, так і підстави позову, що за своєю суттю є новим позовом, відмінним від первісно поданого, з огляду на те, що, як було наведено вище, первісно визначені правові підстави позову прокурором не змінювались, а лише були доповнені новими обставинами, які стали відомі прокурору під час судового розгляду цієї справи.

Щодо неприпустимості повернення судом першої інстанції з державного бюджету 50 відсотків судового збору, сплаченого за подання апеляційної та касаційної скарги, у разі затвердження мирової угоди судом першої інстанції

Постанова СхАГС від 13.01.2026 у справі №922/3626/24
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/133110801>

Скасовуючи ухвалу суду першої інстанції від 25.08.2025 про затвердження мирової угоди в частині повернення АТ "Харківобленерго" з державного бюджету 50% судового збору, сплаченого за подання касаційної скарги в розмірі 1695680,00 грн, та ухвалу від 22.10.2025 року в частині повернення АТ "Харківобленерго" з державного бюджету 50% судового збору, сплаченого за подання касаційної скарги в розмірі 847840,00 грн, з ухваленням нових судових рішень про відмову у поверненні позивачу судового збору за подання касаційної скарги, апеляційним судом зазначено, що законодавцем передбачена можливість та право учасників провадження на повернення частини сплаченого судового збору у разі коли мирова угода укладена ДО ЗАВЕРШЕННЯ відповідних проваджень (у суді першої, апеляційної чи касаційної інстанцій). Такі положення закону передбачають, що **сторони до вирішення спору по суті під час відповідних проваджень укладають мирову угоду і саме тоді мають право на повернення частини судового збору.**

У даній справі апеляційне та касаційне провадження були завершені БЕЗ УКЛАДЕННЯ МИРОВОЇ УГОДИ. Мирова угода була укладена на стадії нового розгляду в суді першої інстанції 25.08.2025.

Отже, у відповідності до положень ГПК та ЗУ "Про судовий збір" місцевий господарський суд під час затвердження мирової угоди не мав повноважень щодо повернення 50% судового збору за завершені провадження у даній справі в суді апеляційної та касаційної інстанцій, за наслідками яких ухвалені відповідні постанови та під час яких не вирішувалось питання щодо мирової угоди.

Крім того, вимоги АТ "Харківобленерго" про повернення судового збору у розмірі 50% за подання апеляційної та касаційної скарги були розглянуті судами першої, апеляційної та касаційної інстанцій. За наслідками такого розгляду, судами всіх трьох інстанцій АТ "Харківобленерго" **було відмовлено у задоволенні таких вимог.**

Незважаючи на наявність чинних ухвал Господарського суду Харківської області від 02.09.2025, СхАГС від 03.10.2025, та КГС ВС від 30.09.2025, **якими заявнику відмовлено у поверненні 50% судового збору за подання апеляційної та касаційної скарги, 15.10.2025** АТ "Харківобленерго" до суду першої інстанції подано заяву про повернення судового збору на підставі ч. 3 ст. 7 ЗУ "Про судовий збір". Господарський суд Харківської області не врахував наведеного вище, та всупереч власних висновків, висновків судів апеляційної та касаційної інстанцій, за наявності чинних ухвал про відмову у задоволенні клопотання про повернення 50% судового збору за подання апеляційної та касаційної скарги постановив ухвалу 22.10.2025, якою задовольнив заяву.

**Щодо обґрунтованості застосування заходу
забезпечення позову у вигляді заборони вчинення будь-
яких реєстраційних дій щодо об'єкта нерухомого майна
у справі про витребування нежитлових приміщень у
недобросовісного набувача**

Постанова СхАГС від 19.01.2026 у справі №922/4366/25
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/133443780>

Суд першої інстанції відмовив у задоволенні заяви прокурора про забезпечення позову шляхом заборони Мін'юсту, усім його структурним підрозділам та відділам, а також будь-яким суб'єктам державної реєстрації прав вчиняти будь-які реєстраційні дії щодо об'єкта нерухомого майна у справі за позовом прокуратури до Харківської міськради та Назарян Р.В. про визнання незаконним та скасувати п. 6 додатку до рішення 23 сесії Харківської міської ради 6 скликання “Про відчуження об'єктів комунальної власності територіальної громади міста Харкова” від 17.04.2013 № 1111/13, визнання недійсним договору купівлі-продажу від 07.08.2013 № 5024-В-С укладеного щодо нежитлових приміщень, та витребування цих нежитлових приміщень у недобросовісного набувача Назарян Р.В.

Скасовуючи ухвалу суду першої інстанції, апеляційним судом зазначено, що **доводи прокурора є обґрунтованими та правомірними, оскільки:**

- **позов містить майнову вимогу про повернення майна**, а заявлене забезпечення позову повністю кореспондується з цією позовною вимогою;

- **можливість вчинення Відповідачем дій щодо спірного майна зумовлена поточним відображенням у відповідному реєстрі його статусу як власника майна** на підставі спірного договору та презюмованими відповідно до ст. 204, 328 ЦК України та положеннями ст. ст. 316– 317 цього Кодексу щодо прав власника розпоряджатися майном;

- **покладення на заявника заходів забезпечення позову обов'язку доведення наявності намірів власника вчинити дії щодо свого майна встановлює недосяжний стандарт доказування**, тоді як допущення ймовірності вчинення таких дій відповідає принципу розумності (п. 6 ст. 3 ЦК України).

Запропоновані заходи не спричиняють надмірного обтяження прав відповідача щодо майна тією мірою, якою реалізація таких прав призведе до неможливості виконання рішення суду. **Такі заходи** дозволяють забезпечити умови для виконання рішення суду у разі задоволення майнової вимоги про повернення майна, оскільки **фіксують належного відповідача та перешкоджають створенню передумов неможливості повернення майна з мотивів добросовісності його набуття третіми особами (не обізнаними про наявність спору), у період розгляду справи щодо належності майна.**

